

Piaskownica regulacyjna jako instrument wspierania innowacji w zakresie sztucznej inteligencji

r.pr. Krzysztof Wyderka¹

Początek trzeciej dekady XXI w. stanowi okres gwałtownego rozwoju i wzrostu znaczenia sztucznej inteligencji w wielu sektorach gospodarki. Wraz z pojawianiem się nowych produktów i usług wykorzystujących mechanizmy sztucznej inteligencji w UE podejmowane są działania mające na celu ustanowienie ram prawnych w zakresie jej rozwoju, wprowadzania do obrotu i wykorzystywania. Podmioty wdrażające innowacyjne rozwiązania oparte na sztucznej inteligencji będą w związku z tym zmuszone do spełnienia nowych wymogów regulacyjnych. Mogą one stanowić poważną barierę dla rozwoju nowoczesnych technologii oraz popularyzacji sztucznej inteligencji zwłaszcza w wypadku małych i średnich przedsiębiorstw. Aby ograniczyć to ryzyko, w tym zmniejszyć obciążenie regulacyjne, organy UE oraz przedsiębiorcy proponują ustanowienie dodatkowych środków służących wsparciu innowacji, w tym w szczególności piaskownic regulacyjnych w zakresie sztucznej inteligencji. Celem niniejszego opracowania jest podjęcie próby dokonania oceny instytucji piaskownicy regulacyjnej w zakresie sztucznej inteligencji jako instrumentu służącego wspieraniu innowacji w zakresie sztucznej inteligencji. Zasadniczą część artykułu stanowi analiza przepisów określających zasady funkcjonowania piaskownic regulacyjnych w zakresie sztucznej inteligencji, zawartych w projektowanym akcie w sprawie sztucznej inteligencji z uwzględnieniem ewolucji ich treści w trakcie procesu legislacyjnego.

Uwagi wstępne

W ostatnich latach zarówno w Europie, jak i w innych częściach globu zauważalny jest wyraźny wzrost popularności oraz rozwój piaskownic regulacyjnych. Powstają one w wielu państwach, w różnych sektorach gospodarki. W świetle badań Banku Światowego w 2020 r. w samym sektorze innowacji finansowych (FinTech) w 57 krajach świata funkcjonowały 73 piaskownice². Umożliwiają one przedsiębiorstwom testowanie innowacyjnych rozwiązań w określonych ramach czasowych pod nadzorem organów regulacyjnych. Piaskownice stanowią ułatwienie i wsparcie dla podmiotów w nich uczestniczących, jednak nie są to strefy, w których przedsiębiorstwa zostają całkowicie zwolnione z obowiązku przestrzegania przepisów.

Koncepcja piaskownicy wywodzi się z branży IT i odnosi się do wydzielonego, odizolowanego środowiska służącego do testowania oprogramowania umożliwiającego uniknięcie ryzyka wystąpienia niepożądanych skutków dla urządzeń lub sieci³. Po kryzysie gospodarczym z 2008 r. piaskownice zaczęły powstawać w USA w sektorze FinTech jako odpowiedź na coraz bardziej rygorystyczne regulacje stanowiące barierę dla nowych rozwiązań biznesowych⁴. Termin „piaskownica regulacyjna” został spopularyzowany zwłaszcza przez brytyjski organ nadzoru nad rynkiem finansowym – FCA poprzez projekt *Innovate* ogłoszony w 2015 r.⁵. Piaskownica regulacyjna utworzona przez FCA odniosła duży sukces. Od momentu jej uruchomienia w 2016 r. wsparła ponad 800 przedsiębiorstw i zwiększyła ich średnie tempo wprowadzania nowych rozwiązań na rynek o około 40%⁶.

Podejście polegające na ustanawianiu piaskownic regulacyjnych zyskało znaczną popularność w UE również jako

narzędzie pomagające organom regulacyjnym w rozwiązywaniu problemów wynikających z rozwoju i stosowania nowych technologii w wielu sektorach. Piaskownice regulacyjne prowadzone przez organy nadzoru nad rynkiem finansowym są obecnie szeroko wykorzystywane do testowania nowych usług. Według danych opublikowanych przez EIOPA w czerwcu 2022 r. piaskownice regulacyjne funkcjonowały w 13 państwach UE⁷. Są one tworzone jako obszary doświadczalne również m.in. w sektorze transportowym, energetycznym, telekomunikacji czy medycznym⁸.

¹ Autor jest członkiem Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie. ORCID: 0000-0002-8793-1902. Przedstawione w artykule opinie stanowią wyraz osobistych poglądów autora i nie powinny być utożsamiane ze stanowiskiem żadnej organizacji lub instytucji, z którą autor był lub jest powiązany.

² The World Bank, *Global Experiences from Regulatory Sandboxes*, s. 1, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/912001605241080935/pdf/Global-Experiences-from-Regulatory-Sandboxes.pdf> (dostęp z 22.4.2023 r.).

³ *Ibidem*, s. 5.

⁴ G. Leimüller, *Regulatory Sandboxes Analytical paper for BusinessEurope*, https://www.buinessurope.eu/sites/buseur/files/media/other_docs/regulatory_sandboxes_-_winnovation_analytical_paper_may_2020.pdf, s. 4 (dostęp z 22.4.2023 r.).

⁵ Financial Conduct Authority, *Regulatory sandbox*, November 2015, <https://www.fca.org.uk/publication/research/regulatory-sandbox.pdf> (dostęp z 22.4.2023 r.).

⁶ J. Truby, R. D. Brown, I. A. Ibrahim, O. Caudevilla Parellada, *A Sandbox Approach to Regulating High-Risk Artificial Intelligence Applications*, *European Journal of Risk Regulation* 2022, vol. 13, iss. 2, s. 278.

⁷ EIOPA, *Innovation facilitators in the EU*, https://www.eiopa.europa.eu/about/governance-structure/joint-committee/innovation-facilitators-eu_en (dostęp z 22.4.2023 r.).

⁸ European Parliamentary Research Service, *Artificial intelligence act and regulatory sandboxes*, s. 2, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733544/EPRS_BRI\(2022\)733544_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/733544/EPRS_BRI(2022)733544_EN.pdf) (dostęp z 22.4.2023 r.).

Od kilku lat piaskownice regulacyjne funkcjonują również w Polsce. W październiku 2018 r. UKNF ogłosił wprowadzenie programu rozwojowego dla rynku finansowego pod nazwą Piaskownica regulacyjna KNF⁹. Jego celem stanowiło wspieranie podmiotów planujących rozpoczęcie działalności na rynku finansowym, które posiadają nieprzetestowany, innowacyjny produkt lub usługę finansową opartą na nowoczesnych technologiach, a także podmioty oferujące już pewne rozwiązania na rynku finansowym, które chcą prowadzić dalsze testy w celu wypracowania nowych usług lub modeli biznesowych. Inny projekt o podobnym charakterze realizowany przez UKNF stanowi uruchomiona w lutym 2021 r. Piaskownica Wirtualna¹⁰. Udostępniono ją podmiotom nadzorowanym, podmiotom ubiegającym się o zezwolenie KNF na działalność oraz start-upom. Piaskownica Wirtualna umożliwiła realizowanie operacji bankowych i testowanie rozwiązań w teleinformatycznym środowisku testowym, symulującym podstawowe usługi przewidziane w dyrektywie PSD2¹¹. W lutym 2023 r. UKNF we współpracy z Krajowym Depozytem Papierów Wartościowych uruchomił ponadto piaskownicę wirtualną Sandbox DLT (blockchain), która stanowi uzupełnienie dla Piaskownicy Wirtualnej PSD2¹².

Piaskownica regulacyjna ma stanowić instrument służący również promowaniu odpowiedzialnych innowacji w dziedzinie sztucznej inteligencji. Takie założenie zostało zawarte m.in. w opublikowanej w 2020 r. przez norweski rząd Narodowej Strategii dla Sztucznej Inteligencji¹³. Na początku 2021 r. norweski organ ochrony danych – Datatilsynet uruchomił „piaskownicę dla odpowiedzialnej sztucznej inteligencji”¹⁴. Jej ogólnym celem jest promowanie rozwoju i wdrażania sztucznej inteligencji, etycznej i odpowiedzialnej z perspektywy ochrony prywatności¹⁵. Działalność piaskownicy polega w szczególności na prowadzeniu praktycznych warsztatów oraz konsultacji pomiędzy twórcami innowacyjnych rozwiązań oraz przedstawicielami regulatora¹⁶. W świetle założeń proinnowacyjnego podejścia do regulacji sztucznej inteligencji, przedstawionych przez brytyjski rząd w marcu 2023 r. piaskownica regulacyjna AI ma odgrywać istotną rolę również w reżimie regulacyjnym sztucznej inteligencji w Wielkiej Brytanii¹⁷.

Zgodnie z założeniami unijnego prawodawcy piaskownice regulacyjne powinny stanowić jeden z głównych środków wspierania innowacji w zakresie sztucznej inteligencji. Podstawowe ramy ich funkcjonowania zostały zaproponowane przez Komisję w projekcie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (Aktu w sprawie sztucznej inteligencji) i zmieniającego niektóre akty ustawodawcze Unii¹⁸. W trakcie procesu legislacyjnego treść przepisów dotyczących piaskownic regulacyjnych w zakresie sztucznej inteligencji¹⁹ uległa istotnym zmianom w stosunku do pierwotnego projektu rozporządzenia. Biorąc pod uwagę potencjalną, istotną

rolę piaskownic AI, celowe jest dokonanie analizy projektowanych przepisów Aktu w sprawie sztucznej inteligencji określających zasady funkcjonowania piaskownic AI oraz dokonanie ich oceny w kontekście zapewnienia możliwości rozwoju systemów sztucznej inteligencji²⁰.

Modele piaskownic regulacyjnych oraz związane z nimi korzyści i zagrożenia

Termin „piaskownica regulacyjna” jest używany jako określenie narzędzi umożliwiających przedsiębiorstwom testowanie i eksperymentowanie z innowacyjnymi produktami, usługami lub rozwiązaniami pod nadzorem organu regulacyjnego przez określony czas. Z reguły piaskownice regulacyjne pełnią podwójną funkcję: sprzyjają opracowywaniu i testowaniu innowacji, a jednocześnie wspierają kształtowanie ram prawnych w celu ukierunkowania i wzmacniania innowacyjnej działalności przedsiębiorstw. Piaskownice regulacyjne mają zatem umożliwiać testowanie innowacji w nadzorowanym środowisku oraz lepsze zrozumienie nowych technologii przez organy regulacyjne²¹. Badania dotyczące funkcjonowania stosowanych na świecie różnych mechanizmów służących wspieraniu innowacyjności wskazują

⁹ Urząd KNF uruchamia Piaskownicę regulacyjną KNF, https://www.knf.gov.pl/knf/pl/komponenty/img/Piaskownica_regulacyjna_63534.pdf (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹⁰ Wirtualna piaskownica regulacyjna UKNF do testowania usług finansowych, <https://www.gov.pl/web/finanse/wirtualna-piaskownica-regulacyjna-uknf-do-testowania-uslug-finansowych> (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹¹ Piaskownica Wirtualna, https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/fin_tech/Piaskownica_Wirtualna (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹² Urząd KNF we współpracy z KDPW uruchomił Piaskownicę Wirtualną Sandbox DLT (blockchain), <https://fintech.gov.pl/pl/wszystkie-aktualnosci/303-aktualnosci-artykuly/1275-urzed-knf-we-wspolpracy-z-kdpw-uruchomil-piaskownice-wirtualna-sandbox-dlt-blockchain> (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹³ Norwegian Ministry of Local Government and Modernisation, National Strategy for Artificial Intelligence, s. 24, https://www.regjeringen.no/contentassets/1febbb2c4fd4b7d92c67ddd353b6ae8/en-gb/pdfs/ki-strategi_en.pdf (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹⁴ Sandbox open for new applicants, <https://www.datatilsynet.no/en/news/2021/sandbox-open-for-new-applicants/> (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹⁵ Framework for the Regulatory Sandbox, <https://www.datatilsynet.no/en/regulations-and-tools/sandbox-for-artificial-intelligence/framework-for-the-regulatory-sandbox/> (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹⁶ D. McCarthy, To regulate AI, try playing in a sandbox, <https://www.emergingtechbrew.com/stories/2021/05/26/regulate-ai-just-play-sandbox> (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹⁷ A pro-innovation approach to AI regulation, <https://www.gov.uk/government/publications/ai-regulation-a-pro-innovation-approach/white-paper> (dostęp z 22.4.2023 r.).

¹⁸ Wniosek Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (Akt w sprawie sztucznej inteligencji) i zmieniające niektóre akty ustawodawcze Unii, COM(2021) 206 final 2021/0106(COD), dalej jako: pierwotny projekt AIA.

¹⁹ Dalej jako: piaskownica AI.

²⁰ Dalej jako: system AI.

²¹ European Parliamentary Research Service..., s. 2.

przy tym, że piaskownice regulacyjne różnią się istotnie od innych środków takich jak inkubatory przedsiębiorczości czy akceleratory biznesu. Piaskownice regulacyjne odgrywają szczególnie ważną rolę w stymulowaniu przedsiębiorczości i innowacyjnej działalności podmiotów z sektora FinTech²².

Organizacja piaskownic regulacyjnych może opierać się na różnych modelach. Przykładowo w kontekście środowiska regulacyjnego sektora FinTech w UE w literaturze zaproponowano trzy potencjalne warianty²³. Pierwszy zakłada utworzenie jednej piaskownicy regulacyjnej na poziomie unijnym nadzorowanej przez Komisję Europejską lub inny organ UE. Drugi model przewiduje ustanowienie wspólnych zasad oraz harmonizację podejścia państw członkowskich do piaskownic regulacyjnych, przy jednoczesnym zachowaniu funkcji organów krajowych jako centralnych punktów realizacji zadań i komunikacji. Trzeci wariant polega na ustanowieniu piaskownic regulacyjnych na poziomie państw członkowskich oraz przyznanie organom UE kompetencji koordynacyjnych. Jako najłatwiejsza do wdrożenia i najlepiej dostosowana do obecnej sytuacji regulacyjnej jest przy tym wskazywana ostatnia z wymienionych koncepcji²⁴.

Dotychczasowe doświadczenia związane z funkcjonowaniem piaskownic regulacyjnych w różnych krajach pozwalają wskazać liczne korzyści zarówno dla przedsiębiorstw w nich uczestniczących, jak i organów regulacyjnych. Piaskownice ułatwiają regulatorom zrozumienie innowacyjnych rozwiązań, co pozwala im na przyjęcie odpowiedniego podejścia w zakresie tworzenia przepisów oraz nadzoru i egzekwowania prawa. Przedsiębiorcy mogą natomiast rozwijać swoje produkty i usługi w sposób zgodny z przepisami, ograniczając potencjalne ryzyko prawne. Uczestnictwo w piaskownicy pomaga im ponadto lepiej zrozumieć oczekiwania organów regulacyjnych, szybciej zidentyfikować ewentualne niezgodności oraz skrócić okres potrzebny do wprowadzenia nowych rozwiązań na rynek. Podczas realizacji programu piaskownicy organy regulacyjne mogą zaoferować podmiotom w niej uczestniczącym wytyczne dotyczące sposobu, w jaki konkretne przepisy należy zastosować do nowych produktów i usług. Istotną korzyścią jest również możliwość testowania innowacyjnych rozwiązań bez konieczności spełnienia wszystkich wymogów prawnych, które w normalnych warunkach miałyby zastosowanie. Funkcjonowanie piaskownic regulacyjnych może ponadto przynieść znaczną korzyść konsumentom korzystającym z nowych produktów i usług, które potencjalnie są bezpieczniejsze²⁵.

Jako pozytywny element działalności piaskownic regulacyjnych w literaturze wskazuje się również możliwość nawiązania „zinstytucjonalizowanego dialogu” pomiędzy podmiotami, które tworzą innowacyjne rozwiązania, a regulatorami służącymi wzmocnieniu procesu wzajemnego uczenia się²⁶. Ponadto badania przeprowadzone w ostatnich latach w Wielkiej Brytanii pozwalają stwierdzić, że sam udział

w piaskownicy regulacyjnej może korzystnie wpływać na wizerunek przedsiębiorstwa, przy czym ważnym czynnikiem kształtującym zainteresowanie udziałem jest reputacja danej organizacji regulacyjnej²⁷.

W kontekście wdrażania i rozwoju innowacyjnych rozwiązań opartych na mechanizmach sztucznej inteligencji funkcjonowanie piaskownic regulacyjnych może mieć szczególnie istotne znaczenie dla małych i średnich przedsiębiorstw. Bez wsparcia zapewnianego przez piaskownice przedsiębiorstwa rozpoczynające działalność w dziedzinie sztucznej inteligencji, których zasoby przeznaczone na obsługę prawną i zapewnienie zgodności regulacyjnej są niewielkie, w praktyce nie będą w stanie spełnić ustanawianych, nowych wymogów związanych z tworzeniem systemów AI²⁸.

Działanie piaskownic regulacyjnych wiąże się jednak również z pewnymi zagrożeniami. Krytycy tego instrumentu zwracają uwagę na ryzyko nadużywania piaskownic w związku z potencjalnym obniżaniem wymogów przez organy regulacyjne w celu przyciągnięcia twórców innowacyjnych rozwiązań. Ponadto istnieją obawy co do odpowiedniego zabezpieczenia interesów konsumentów oraz zapewnienia ochrony danych osobowych podczas testowania nowych produktów i usług. W wypadku modelu zakładającego organizację odrębnych piaskownic na poziomie państw członkowskich UE występuje również ryzyko fragmentacji rynku wewnętrznego, jeżeli standardy i zasady stosowane w poszczególnych piaskownicach będą odmienne²⁹. Niektórzy badacze zwracają także uwagę na ograniczoną możliwość weryfikacji systemowych skutków wdrożenia rozwiązań testowanych w piaskownicy regulacyjnej oraz brak przejrzystości³⁰.

Tworzenie piaskownic regulacyjnych w zakresie sztucznej inteligencji

Jeszcze przed ustaleniem ostatecznej treści przepisów Aktu w sprawie sztucznej inteligencji oraz rozpoczęciem ich stosowania wpływ na praktykę oraz zasady tworzenia i pro-

²² A. Alaassar, A.-L. Mention, T.H. Aas, Exploring a new incubation model for FinTechs: Regulatory sandboxes, *Technovation* 2021, vol. 103, s. 11.

²³ W.-G. Ringe, C. Ruof, Regulating Fintech in the EU: the Case for a Guided Sandbox, *European Journal of Risk Regulation* 2020, vol. 11, iss. 3, s. 620.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ European Parliamentary Research Service..., s. 3.

²⁶ W.-G. Ringe, C. Ruof, Regulating..., s. 611.

²⁷ L. Fahy, Regulator Reputation and Stakeholder Participation: A Case Study of the UK's Regulatory Sandbox for Fintech, *European Journal of Risk Regulation* 2021, vol. 13, iss. 1, s. 156.

²⁸ The Future of Life Institute, FLI Position Paper on the EU AI Act, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12527-Artificial-intelligence-ethical-and-legal-requirements/F2665546_en, s. 9.

²⁹ European Parliamentary Research Service..., s. 3.

³⁰ E. Brown, D. Piroška, Governing Fintech and Fintech as Governance: The Regulatory Sandbox, Riskwashing, and Disruptive Social Classification, *New Political Economy* 2022, vol. 27, iss. 1, s. 25.

wadzenia piaskownic AI w UE mogą wyrzucić doświadczenia związane z działaniem pierwszej, pilotażowej piaskownicy utworzonej w Hiszpanii. Jej uruchomienie zostało ogłoszone przez hiszpański rząd i Komisję Europejską w czerwcu 2022 r.³¹. Ogólnym celem tej inicjatywy jest skomunikowanie właściwych organów z przedsiębiorstwami rozwijającymi systemy sztucznej inteligencji i wspólne znalezienie najlepszego sposobu operacjonalizacji przyszłych obowiązków wynikających z Aktu w sprawie sztucznej inteligencji w postaci wytycznych, dobrych praktyk i innych materiałów pomocniczych³².

Ważne z perspektywy organów regulacyjnych państw członkowskich mogą okazać się także doświadczenia pierwszego w UE, hiszpańskiego organu ds. nadzoru nad sztuczną inteligencją – AESIA³³. Do jego zadań należy w szczególności promowanie rozwoju oraz odpowiedzialnego i zrównoważonego wykorzystania sztucznej inteligencji, podnoszenie świadomości, rozpowszechnianie informacji i promowanie szkoleń, współpraca i koordynacja z innymi krajowymi i ponadnarodowymi organami nadzorującymi sztuczną inteligencję, a także promowanie środowisk testowych³⁴. Ponadto w Hiszpanii planowane jest wdrożenie mechanizmu certyfikacji dla systemów AI³⁵.

Przepisy określające zasady tworzenia i prowadzenia piaskownic AI zostały zawarte w tytule V Aktu w sprawie sztucznej inteligencji poświęconym środkom wspierającym innowacyjność. W toku prac legislacyjnych treść przepisów zaproponowana w pierwotnym projekcie AIA przedstawionym przez Komisję Europejską w kwietniu 2021 r. uległa istotnym zmianom. W szczególności zaproponowano definicję piaskownicy AI oraz doprecyzowano cele, do realizacji których ma się ona przyczyniać. Ponadto dodano nowe przepisy przewidujące możliwość testowania systemów AI wysokiego ryzyka w warunkach rzeczywistych przy spełnieniu szczególnych warunków i zachowaniu odpowiednich zabezpieczeń. W dalszej części artykułu analizie zostanie poddana przede wszystkim wersja projektu Aktu w sprawie sztucznej inteligencji z 25.11.2022 r. stanowiąca tzw. podejście ogólne przyjęte przez Radę³⁶.

W świetle proponowanej definicji zawartej w art. 3 projektu AIA piaskownica AI oznacza konkretne ramy ustanowione przez właściwy organ krajowy, umożliwiające dostawcom lub potencjalnym dostawcom systemów AI opracowywanie, trenowanie, walidowanie i testowanie – w stosownych przypadkach w warunkach rzeczywistych – innowacyjnych systemów AI, na podstawie szczegółowego planu, w ograniczonym czasie i pod nadzorem regulacyjnym. Natomiast zgodnie z art. 53 projektu AIA właściwe organy krajowe mogą ustanowić piaskownice AI na potrzeby opracowywania, trenowania, testowania i walidowania innowacyjnych systemów AI pod bezpośrednim nadzorem oraz kierunkiem właściwego organu krajowego i przy jego wsparciu, zanim systemy te

zostaną wprowadzone do obrotu lub oddane do użytku. Co istotne, piaskownice AI mogą obejmować testy w warunkach rzeczywistych nadzorowane przez właściwe organy krajowe. W projekcie AIA nie wprowadzono obowiązku utworzenia piaskownic AI w każdym państwie członkowskim, co rodzi obawy dotyczące zapewnienia rzeczywistego dostępu do nich na terenie całej UE. Ponadto ewentualne rozbieżności w zakresie funkcjonowania piaskownic AI w poszczególnych państwach członkowskich mogą zachęcić twórców systemów AI do wyboru państw o najkorzystniejszych zasadach³⁷. Jest to jeden z powodów, dla których istotne znaczenie będą mieć przepisy i wytyczne określające warunki prowadzenia piaskownic AI, a także zasady współpracy pomiędzy organami państw członkowskich.

Zgodnie z art. 53 projektu AIA właściwe organy krajowe powinny współpracować z innymi odpowiednimi organami, a ponadto mogą pozwolić na zaangażowanie innych podmiotów w ramach ekosystemu sztucznej inteligencji. W preambule projektu AIA wskazano, że tymi podmiotami mogą być w szczególności krajowe lub europejskie organizacje normalizacyjne, jednostki notyfikowane, ośrodki testowo-doświadczalne, laboratoria badawcze i doświadczalne, centra innowacji oraz organizacje zrzeszające odpowiednie zainteresowane strony i społeczeństwo obywatelskie³⁸. Unijny prawodawca wyraźnie wskazał również w art. 53 projektu AIA, że przepis ten nie ma wpływu na inne piaskownice regulacyjne ustanowione na podstawie prawa krajowego lub unijnego, w tym w przypadkach, gdy produkty lub usługi, które są w nich testowane, są związane z wykorzystaniem innowacyjnych systemów AI. Obowiązkiem państw członkowskich jest przy tym zapewnienie odpowiedniego poziomu współpracy między organami nadzorującymi inne piaskownice a właściwymi organami krajowymi.

³¹ First regulatory sandbox on Artificial Intelligence presented, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/news/first-regulatory-sandbox-artificial-intelligence-presented> (dostęp z 22.4.2023 r.).

³² Spain proposes to pilot an Artificial Intelligence Sandbox to implement responsible AI with a human-centric approach, <https://ec.europa.eu/new-sroom/dae/redirection/document/87973> (dostęp z 22.4.2023 r.).

³³ Agencia Española de Supervisión de la Inteligencia Artificial (AESIA), <https://protecciondata.es/agencia-espanola-supervision-inteligencia-artificial-aesia/> (dostęp z 22.4.2023 r.).

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ P. Jiménez Arandía, What to expect from Europe's first AI oversight agency, <https://algorithmwatch.org/en/what-to-expect-from-europes-first-ai-oversight-agency/> (dostęp z 22.4.2023 r.).

³⁶ Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji) i zmieniającego niektóre akty ustawodawcze Unii – Podejście ogólne, <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14954-2022-INIT/pl/pdf> (dostęp z 22.4.2023 r.), dalej jako: projekt AIA.

³⁷ J. Truby, R.D. Brown, I.A. Ibrahim, O. Caudevilla Parellada, A Sandbox..., s. 287.

³⁸ AIA, motyw 72.

W art. 53 projektu AIA zawarto również wymóg, by piaskownice AI były projektowane i wdrażane w taki sposób, aby w stosownych przypadkach ułatwiać współpracę transgraniczną między właściwymi organami krajowymi. Przepis ten częściowo koresponduje z postulatem dotyczącym przyjęcia skoordynowanego podejścia transgranicznego, zgłoszonym przez Europejską Radę Ochrony Danych³⁹ i Europejskiego Inspektora Ochrony Danych⁴⁰ we wspólnej opinii w sprawie pierwotnego projektu AIA⁴¹.

W projekcie AIA określono wyraźnie cele, do których realizacji ma przyczyniać się ustanowienie piaskownic AI. Zgodnie z art. 53 projektu AIA obejmują one: (i) wzmacnianie innowacyjności i konkurencyjności oraz ułatwianie rozwoju ekosystemu sztucznej inteligencji; (ii) ułatwianie i przyspieszanie dostępu do rynku unijnego dla systemów AI, w szczególności gdy są one dostarczane przez małe i średnie przedsiębiorstwa, w tym start-upy; (iii) zwiększenie pewności prawa i przyczynianie się do wymiany najlepszych praktyk poprzez współpracę z organami zaangażowanymi w piaskownicę AI w celu zapewnienia przyszłej zgodności z rozporządzeniem i innymi przepisami; oraz (iv) przyczynianie się do opartego na dowodach uczenia się w zakresie działań regulacyjnych.

Doniosłe znaczenie dla tworzenia piaskownic AI oraz ich wpływu na rozwój sztucznej inteligencji mogą mieć zasady dostępu do piaskownic. W trackie konsultacji dotyczących treści przepisów rozporządzenia pojawiały się propozycje zakładające m.in. otwarcie dostępu do piaskownic AI podmiotom spoza UE w celu rozpowszechnienia unijnych standardów poza jej terytorium⁴². W świetle art. 53 projektu AIA dostęp do piaskownic AI powinien być otwarty dla każdego dostawcy lub potencjalnego dostawcy systemu AI, który spełnia kryteria kwalifikowalności i wyboru oraz został wybrany przez właściwe organy krajowe w wyniku procedury wyboru. Zgodnie z tym samym przepisem dostawcy lub potencjalni dostawcy mogą również składać wnioski we współpracy z użytkownikami lub innymi odpowiednimi osobami trzecimi. Na podstawie art. 55 projektu AIA państwa członkowskie powinny jednak zapewnić małym i średnim przedsiębiorstwom, w tym start-upom, priorytetowy dostęp do piaskownic AI w zakresie, w jakim spełniają one kryteria kwalifikowalności i wyboru. Ponadto, zgodnie z art. 53 projektu AIA, uczestnictwo w piaskownicy AI jest ograniczone do okresu odpowiadającemu złożoności i skali projektu. Okres ten może jednak zostać przedłużony przez właściwy organ krajowy. Uczestnictwo w piaskownicy AI opiera się na szczegółowym planie uzgodnionym przez uczestnika oraz właściwy organ krajowy.

Zasady prowadzenia piaskownic regulacyjnych w zakresie sztucznej inteligencji

Kluczowe znaczenie dla efektywności piaskownic AI jako instrumentu służącemu wspieraniu innowacyjności w zakresie sztucznej inteligencji mają działania właściwych organów krajowych oraz zasady prowadzenia piaskownic AI. Zgodnie z art. 53 projektu AIA uczestnictwo w piaskownicach AI nie wpływa na uprawnienia nadzorcze i naprawcze organów nadzorujących daną piaskownicę AI. Organy te wykonują swoje uprawnienia nadzorcze w sposób elastyczny w granicach odpowiednich przepisów, wykorzystując swoje uprawnienia przy stosowaniu przepisów do konkretnego projektu piaskownicy AI, w celu wspierania innowacji w dziedzinie sztucznej inteligencji. W tym kontekście celowe jest jednak, na co w swojej wspólnej opinii zwrócili uwagę EROD i EIOD, określenie kierunku lub wytycznych pozwalających zachować równowagę pomiędzy funkcją organu nadzorczego a udzielaniem przez ten organ wytycznych w ramach piaskownicy AI⁴³.

W dyskusji dotyczącej kształtu regulacji piaskownic AI wskazywano m.in., że piaskownica AI powinna stanowić bezpieczną przestrzeń dla innowacji i regulacji, a kwestia odpowiedzialności powinna pojawić się dopiero po wprowadzeniu systemu AI na rynek⁴⁴. Ponadto proponowano ustanowienie konkretnych ułatwień dla uczestników piaskownic AI, obejmujących w szczególności wydawanie indywidualnych interpretacji oraz wyłączenie stosowania administracyjnych kar pieniężnych zgodnie z indywidualną interpretacją⁴⁵.

W toku prac legislacyjnych zmodyfikowano treść art. 53 projektu AIA, wprowadzając przepis przewidujący, że w razie przestrzegania przez uczestnika planu piaskownicy AI oraz warunków uczestnictwa, a także postępowania w dobrej wierze zgodnie z wytycznymi udzielonymi przez organy, organy te nie mogą nakładać administracyjnych kar pieniężnych za naruszenie obowiązujących przepisów UE lub państwa członkowskiego mających zastosowanie do systemu AI nadzorowanego w piaskownicy, w tym przepisów Aktu w sprawie sztucznej inteligencji. Ponadto zgodnie ze wskazaniem zawartym w preambule projektu AIA, przy podejmowaniu

³⁹ Dalej jako: EROD.

⁴⁰ Dalej jako: EIOD.

⁴¹ EROD-EIOD, Wspólna opinia 5/2021 w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji („Akt w sprawie sztucznej inteligencji”), s. 22, pkt 68.

⁴² The Future of Life Institute..., s. 9.

⁴³ EROD-EIOD..., s. 20, pkt 62.

⁴⁴ J. Truby, R.D. Brown, I.A. Ibrahim, O. Caudevilla Parellada, A Sandbox..., s. 272.

⁴⁵ Fundacja AI LAW TECH, Analiza wybranych aspektów projektu aktu w sprawie sztucznej inteligencji, s. 12, <https://www.gov.pl/attachment/fa12287b-09c6-47d1-b0d6-7286c53d6917> (dostęp z 22.4.2023 r.).

przez właściwe organy decyzji o ewentualnym nałożeniu administracyjnej kary pieniężnej na podstawie art. 83 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z 27.4.2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)⁴⁶ powinno zostać uwzględnione postępowanie uczestników korzystających z piaskownicy AI⁴⁷.

W art. 53 projektu AIA wskazano, że uczestnicy piaskownicy AI pozostają odpowiedzialni na mocy obowiązujących przepisów UE i państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za wszelkie szkody spowodowane w trakcie ich uczestnictwa w piaskownicy AI. Pomimo postulatów zgłaszanych m.in. przez podmioty zabiegające o wprowadzenie ułatwień w zakresie wdrażania innowacyjnych systemów AI zasady odpowiedzialności uczestników piaskownic AI nie uległy zatem istotnym zmianom w stosunku do pierwotnego projektu AIA.

Artykuł 53 projektu AIA wprowadza obowiązek przygotowania przez właściwy organ krajowy, na wniosek dostawcy lub potencjalnego dostawcy systemu AI, w stosownych przypadkach, pisemnego dowodu działań przeprowadzonych z powodzeniem w piaskownicy AI. Właściwy organ krajowy powinien również przygotować sprawozdanie końcowe, w którym wyszczególnione są działania przeprowadzone w piaskownicy AI oraz związane z nimi wyniki i efekty uczenia się. Pisemny dowód i sprawozdanie końcowe mogą być uwzględnione przez organy nadzoru rynku lub jednostki notyfikowane, w zależności od przypadku, w kontekście procedur oceny zgodności lub kontroli nadzoru rynku.

Z zastrzeżeniem przepisów dotyczących poufności zawartych w art. 70 projektu AIA i za zgodą uczestników piaskownicy AI, Komisja i Europejska Rada ds. Sztucznej Inteligencji⁴⁸ są upoważnione do dostępu do raportów końcowych i uwzględniają je, w stosownych przypadkach, przy wykonywaniu swoich zadań wynikających z rozporządzenia. Jeżeli zarówno uczestnik, jak i właściwy organ krajowy wyrażą na to wyraźną zgodę, sprawozdanie z zakończenia działalności można ponadto udostępnić publicznie za pośrednictwem jednolitej platformy informacyjnej.

W dyskusji dotyczącej treści przepisów rozporządzenia często zwracano uwagę na kwestię transparentności piaskownic i potrzebę zapewnienia społeczeństwu informacji o rodzajach systemów AI, które są w nich rozwijane⁴⁹. W tym kontekście ważną rolę może odegrać realizacja wynikającego z art. 53 projektu AIA obowiązku publicznego udostępniania przez właściwe organy krajowe rocznego sprawozdania z wdrażania piaskownic AI, w tym dobrych praktyk, wniosków i zaleceń dotyczących ich utworzenia oraz w stosownych przypadkach, stosowania AIA i innych przepisów nadzorowanych w ramach piaskownicy. Sprawozdania te

mają być przedkładane ERSI, która podaje do wiadomości publicznej streszczenie wszystkich dobrych praktyk, zdobytych doświadczeń i zaleceń. Obowiązek podawania rocznych sprawozdań do wiadomości publicznej nie obejmuje jednak wrażliwych danych operacyjnych związanych z działalnością organów ścigania, kontroli granicznej, imigracji lub azylu. W stosownych przypadkach Komisja i ERSI będą uwzględniać sprawozdania roczne przy wykonywaniu swoich zadań wynikających z AIA. W art. 53 projektu AIA na Komisję nałożono ponadto obowiązek zapewnienia, aby informacje o piaskownicach AI, były dostępne za pośrednictwem jednolitej platformy informacyjnej.

W świetle art. 53 projektu AIA zasady i warunki ustanawiania oraz prowadzenia piaskownic AI mają być przyjmowane w drodze aktów wykonawczych. Powinny one w możliwie największym stopniu wspierać elastyczność właściwych organów krajowych w zakresie ustanawiania i prowadzenia piaskownic AI, a także sprzyjać innowacjom i uczeniu się działań regulacyjnych, a w szczególności uwzględniać uwarunkowania i zdolności uczestniczących małych i średnich przedsiębiorstw w tym start-upów. Akty wykonawcze mają zawierać wspólne główne zasady dotyczące: (i) kwalifikowalności i wyboru do udziału w piaskownicy AI; (ii) procedury składania wniosków, uczestnictwa, monitorowania, wychodzenia z piaskownicy AI i jej zakończenia, w tym plan piaskownicy i sprawozdanie z wyjścia; a także (iii) warunki mające zastosowanie do uczestników.

Koncepcja przyjęcia zasad i warunków prowadzenia piaskownic AI w drodze aktów wykonawczych znalazła odzwierciedlenie już w pierwotnym projekcie AIA. Spotkał się on z krytyką m.in. z uwagi na brak przepisów umożliwiających uczestnikom korzystanie z „regulacyjnej elastyczności”⁵⁰. Odnosząc się do pierwotnego projektu AIA, w swojej wspólnej opinii EROD i EIOD zwróciły uwagę na ryzyko ograniczenia przez akty wykonawcze zdolności każdego państwa członkowskiego do dostosowania piaskownicy AI do swoich potrzeb i lokalnych praktyk, zalecając zastąpienie aktów wykonawczych wytycznymi przedstawionymi przez ERSI⁵¹. Najprawdopodobniej jednak akty wykonawcze odegrają istotną rolę w kontekście działania piaskownic AI.

⁴⁶ Dz.Urz. UE L Nr 119 s. 1; dalej jako: RODO.

⁴⁷ AIA, motyw – 72a.

⁴⁸ Dalej jako: ERSI.

⁴⁹ Access Now Europe, Access Now's submission to the European Commission's adoption consultation on the Artificial Intelligence Act, https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12527-Artificial-intelligence-ethical-and-legal-requirements/F2665462_en s. 26 (dostęp z 22.4.2023 r.).

⁵⁰ P. Grady, EU's AI Regulatory Sandboxes Need Fixing, <https://datainnovation.org/2022/10/eus-ai-regulatory-sandboxes-need-fixing/> (dostęp z 5.2.2023 r.).

⁵¹ EROD-EIOD..., s. 20, pkt 63.

Dalsze przetwarzanie danych osobowych w piaskownicach AI

W art. 54 projektu AIA określono zasady dalszego przetwarzania danych osobowych na potrzeby opracowywania systemów AI w interesie publicznym w ramach piaskownicy AI. Treść tego przepisu była przedmiotem ożywionej dyskusji m.in. w kontekście zapewnienia odpowiedniej ochrony danych osobowych. Z jednej strony postulowano utrzymanie restrykcyjnego podejścia do stosowania w piaskownicy AI przepisów RODO⁵², a także podawano w wątpliwość zasadność ustanawiania podstaw do dalszego przetwarzania danych osobowych w piaskownicach AI⁵³. Zwracano również uwagę na wątpliwości dotyczące relacji pomiędzy art. 54 projektu AIA a art. 5 ust. 1 lit. b RODO zakładającym zbieranie danych osobowych w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzanie dalej w sposób niezgodny z tymi celami⁵⁴. Z drugiej strony w debacie prezentowane były także stanowiska, według których w celu zachęcenia twórców innowacyjnych systemów AI do udziału w piaskownicach konieczne jest wprowadzenie wyłączeń w zakresie stosowania przepisów RODO⁵⁵. Proponowano również rozszerzenie podstaw prawnych przetwarzania danych osobowych na potrzeby tworzenia i testowania systemów AI, zebranych początkowo w innych celach i rozszerzenie zakresu art. 54 określonego w pierwotnym projekcie AIA⁵⁶.

W art. 54 projektu AIA dopuszczono możliwość przetwarzania w piaskownicy AI danych osobowych zgromadzonych zgodnie z prawem w innych celach na potrzeby opracowywania, testowania i trenowania innowacyjnych systemów AI przy łącznym spełnieniu jednak licznych warunków i realizacji dodatkowych obowiązków.

Przed wszystkim systemy AI powinny być opracowywane w celu zapewnienia ochrony ważnego interesu publicznego – przez organ publiczny lub inną osobę fizyczną lub prawną podlegającą prawu publicznemu lub prawu prywatnemu – w co najmniej jednym z określonych obszarów. Zgodnie z art. 54 projektu AIA obejmują one (i) bezpieczeństwo i zdrowie publiczne, w tym profilaktykę, kontrolę i leczenie chorób oraz poprawę systemów opieki zdrowotnej; (ii) ochronę i poprawę jakości środowiska, w tym transformację ekologiczną, łagodzenie zmiany klimatu i przystosowywanie się do niej; (iii) zrównoważenie energetyczne, transport i mobilność; (iv) wydajność i jakość administracji publicznej i usług publicznych; a także (v) cyberbezpieczeństwo i odporność infrastruktury krytycznej.

Kolejny warunek stanowi niezbędność przetwarzanych danych do spełnienia co najmniej jednego z wymogów dotyczących systemów AI wysokiego ryzyka określonych w rozporządzeniu, przy jednoczesnym braku możliwości skutecznego spełnienia tych wymogów w razie przetwarzania danych zanonimizowanych, danych syntetycznych lub

innego rodzaju danych nieosobowych. Ponadto konieczne jest ustanowienie skutecznych mechanizmów monitorowania i reagowania na wszelkie poważne zagrożenia dla praw i wolności osób, których dane dotyczą. Zgodnie z art. 54 projektu AIA wszelkie dane osobowe, które mają być przetwarzane w kontekście piaskownicy AI, powinny znajdować się w funkcjonalnie wyodrębnionym, odizolowanym i chronionym środowisku przetwarzania danych podlegającym kontroli uczestników korzystających z piaskownicy AI, a dostęp do tych danych mogą posiadać wyłącznie upoważnione osoby.

Warunkiem dopuszczalności dalszego przetwarzania danych osobowych jest również ich nieprzenoszenie i nieudostępnianie osobom trzecim, które nie są uczestnikami piaskownicy AI, chyba że ujawnienie danych osobowych odbywa się zgodnie z przepisami RODO, a wszyscy uczestnicy wyrazili na nie zgodę. Ponadto dalsze przetwarzanie danych osobowych w piaskownicy AI nie może wpływać na stosowanie praw osób, których dane dotyczą, w tym w szczególności uprawnień wynikających z art. 22 RODO.

Przepisy projektu AIA przewidują ponadto obowiązek ochrony danych osobowych za pomocą odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych oraz usuwanie ich po zakończeniu uczestnictwa w piaskownicy AI lub po upływie okresu przechowywania. Dodatkowo, zgodnie z art. 54 projektu AIA, konieczne jest przechowywanie logów ewidencjonujących przetwarzanie danych osobowych w piaskownicy AI przez cały okres uczestnictwa w piaskownicy, chyba że prawo UE lub prawo krajowe stanowią inaczej.

Obowiązkiem związanym z dalszym przetwarzaniem danych osobowych jest również zamieszczanie w dokumentacji technicznej wyczerpującego i szczegółowego opisu procesu trenowania, testowania i walidacji systemu AI wraz ze stosownym uzasadnieniem oraz wynikami przeprowadzonych testów. Ponadto konieczne jest opublikowanie na stronie internetowej właściwych organów podsumowania projektu opracowanego w ramach piaskownicy AI, w tym jego celów i oczekiwanych rezultatów. Obowiązek ten nie obejmuje jednak szczególnie chronionych danych operacyjnych związanych z działaniami organów ścigania,

⁵² V.L. Raposo, *Ex machina: preliminary critical assessment of the European Draft Act on artificial intelligence*, International Journal of Law and Information Technology 2022, vol. 30, iss. 1, s. 105.

⁵³ Access Now Europe..., s. 26.

⁵⁴ F. Pop, *Sandboxes for Responsible Artificial Intelligence*, <https://www.eipa.eu/publications/briefing/sandboxes-for-responsible-artificial-intelligence/> (dostęp z 22.4.2023 r.).

⁵⁵ A. LaCasse, *Are EU AI Act sandboxes viable without GDPR waivers for experimentation?*, <https://iapp.org/news/a/linkedin-live-panel-explores-the-development-of-ai-models-in-europe-with-regulatory-sandboxes/> (dostęp z 22.4.2023 r.).

⁵⁶ Fundacja AI LAW TECH..., s. 12.

organów kontroli granicznej, organów imigracyjnych lub azylowych.

Stosownie do treści art. 54 projektu AIA przedstawionym warunkom podlega także przetwarzanie danych osobowych w piaskownicach AI do celów zapobiegania przestępczości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania lub ścigania przestępstw lub egzekwowania sankcji karnych, w tym ochrony przed zagrożeniami dla bezpieczeństwa publicznego i zapobiegania takim zagrożeniom pod nadzorem organów ścigania i na ich odpowiedzialność. Ponadto w świetle art. 54 projektu AIA przepisy określające warunki dalszego przetwarzania danych osobowych w piaskownicy AI mają pozostawać bez uszczerbku dla przepisów UE lub państw członkowskich określających podstawy przetwarzania danych osobowych niezbędnego do celów opracowywania, testowania i trenowania innowacyjnych systemów AI lub dla jakiegokolwiek innej podstawy prawnej, zgodnie z prawem UE dotyczącym ochrony danych osobowych.

Testowanie systemów AI w warunkach rzeczywistych

Jedną z największych zmian, które nastąpiły w trakcie procesu legislacyjnego w zakresie przepisów dotyczących środków wspierających innowacyjność, stanowi uwzględnienie w projekcie AIA przepisów określających zasady testowania systemów AI wysokiego ryzyka w warunkach rzeczywistych. Mechanizm ten ma służyć przyspieszeniu procesu opracowywania i wprowadzania do obrotu systemów AI wysokiego ryzyka⁵⁷. Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 projektu AIA testy w warunkach rzeczywistych oznaczają tymczasowe testowanie systemu AI zgodnie z jego przeznaczeniem w warunkach rzeczywistych – poza środowiskiem laboratoryjnym lub środowiskiem symulowanym innego typu – w celu zgromadzenia wiarygodnych i solidnych danych oraz w celu oceny i weryfikacji zgodności systemu AI z wymogami AIA. Testów w warunkach rzeczywistych nie uznaje się przy tym za wprowadzenie systemu AI do obrotu ani oddanie go do użytku w rozumieniu AIA, pod warunkiem spełnienia wymogów określonych w art. 53 lub 54a projektu AIA.

W wypadku wydania przez właściwy organ krajowy zezwolenia na prowadzenie testów w warunkach rzeczywistych art. 53 projektu AIA przewiduje obowiązek uzgodnienia przez organ z uczestnikami warunków testów, w tym w szczególności odpowiednich zabezpieczeń mających na celu ochronę praw podstawowych, zdrowia i bezpieczeństwa. W stosownych przypadkach właściwy organ krajowy powinien również współpracować z innymi właściwymi organami krajowymi w celu zapewnienia spójnych praktyk w całej UE.

Zgodnie z art. 54a projektu AIA testy systemów AI w warunkach rzeczywistych mogą być prowadzone poza piaskownicami AI zgodnie z planem testów. Jego szczegółowe elementy są określone w aktach wykonawczych przyjmowanych przez Komisję. Dostawcy lub potencjalni dostawcy mogą przeprowadzać testy systemów AI wysokiego ryzyka w warunkach rzeczywistych w dowolnym momencie przed wprowadzeniem systemu AI do obrotu lub oddaniem go do użytku, samodzielnie lub we współpracy z co najmniej jednym potencjalnym użytkownikiem. W art. 54a projektu AIA wskazano również, że testy systemów AI wysokiego ryzyka w warunkach rzeczywistych pozostają bez uszczerbku dla oceny etycznej, która może być wymagana na podstawie przepisów prawa krajowego lub prawa UE.

Podobnie jak w wypadku dalszego przetwarzania danych osobowych, również dopuszczalność przeprowadzania testów systemów AI w warunkach rzeczywistych jest uzależniona od łącznego spełnienia wielu warunków. Podstawowy warunek stanowi sporządzenie przez dostawcę lub potencjalnego dostawcę planu testów i przedłożenie go organowi nadzoru oraz niezgłoszenie sprzeciwu przez ten organ w ciągu 30 dni od przedłożenia planu. Ponadto testy muszą zostać zarejestrowane w specjalnej unijnej bazie danych. Konieczne jest także wyznaczenie przez dostawcę lub potencjalnego dostawcę przeprowadzającego testy przedstawiciela prawnego do celów przeprowadzania testów, który ma siedzibę w UE.

Zgodnie z art. 54a projektu AIA dane gromadzone i przetwarzane do celów testów w warunkach rzeczywistych nie mogą być przekazywane do państw spoza UE, chyba że w ramach tego przekazywania i przetwarzania zostaną zapewnione zabezpieczenia równoważne zabezpieczeniom przewidzianym w prawie UE. Ponadto testy w warunkach rzeczywistych nie mogą trwać dłużej niż jest to konieczne do osiągnięcia ich celów, a w żadnym razie nie dłużej niż 12 miesięcy. Konieczne jest również zapewnienie odpowiedniej ochrony osobom należącym do tzw. słabszych grup społecznych ze względu na wiek, niepełnosprawność fizyczną lub umysłową.

Artykuł 54a projektu AIA nakłada również na dostawcę i potencjalnego dostawcę obowiązek poinformowania potencjalnego użytkownika uczestniczącego w testach o wszystkich ich aspektach, które są istotne dla jego decyzji o uczestnictwie, a także przekazania odpowiednich instrukcji dotyczących sposobu korzystania z systemu AI. Ponadto dostawca lub potencjalny dostawca oraz użytkownik powinni zawrzeć umowę określającą ich obowiązki w celu zapewnienia zgodności z przepisami dotyczącymi testów

⁵⁷ AIA, motyw 72a.

w warunkach rzeczywistych i innymi przepisami UE oraz przepisami państw członkowskich.

Istotną przesłanką przeprowadzenia testów w warunkach rzeczywistych jest wyrażenie przez podmiot testów zgody, która powinna spełniać wymogi określone w art. 54b projektu AIA. Przepisy projektu AIA przyznają przy tym każdemu podmiotowi testów w warunkach rzeczywistych uprawnienie do wycofania się z testów w dowolnym momencie poprzez odwołanie swojej zgody bez konsekwencji dla tego podmiotu i bez konieczności przedstawiania jakiegokolwiek uzasadnienia. Wycofanie zgody nie ma jednak wpływu na działania już przeprowadzone ani na wykorzystanie danych uzyskanych na podstawie zgody przed jej wycofaniem.

Testy w warunkach rzeczywistych muszą być skutecznie nadzorowane przez dostawcę lub potencjalnego dostawcę i użytkownika lub użytkowników przy udziale osób posiadających odpowiednie kwalifikacje w danej dziedzinie oraz zdolności, przygotowanie szkoleniowe i uprawnienia niezbędne do wykonywania ich zadań. Ponadto powinna istnieć możliwość skutecznego odwrócenia lub zignorowania przewidywań, zaleceń lub decyzji systemu AI.

W art. 54b projektu AIA przewidziano ponadto obowiązek zgłaszania odpowiedniemu organowi każdego poważnego incydentu stwierdzonego w trakcie testów w warunkach rzeczywistych oraz wdrażania natychmiastowych środków zaradczych, a gdy nie jest to możliwe, zawieszenia testów do czasu zaradzenia incydentowi lub ich zakończenia w inny sposób. Dostawca lub potencjalny dostawca powinni ponadto ustanowić procedurę niezwłocznego wycofania systemu AI od użytkowników po takim zakończeniu testów. Są oni również zobowiązani do powiadomienia odpowiedniego krajowego organu nadzoru o zawieszeniu lub zakończeniu testów i o ostatecznych wynikach, a także ponoszą odpowiedzialność za wszelkie szkody spowodowane w trakcie ich uczestnictwa w testach.

Słowa kluczowe: piaskownica regulacyjna, sztuczna inteligencja, akt w sprawie sztucznej inteligencji, system sztucznej inteligencji, innowacyjność

Podsumowanie

Projektowane przepisy AIA regulujące funkcjonowanie piaskownic AI stanowią pozytywną odpowiedź na niektóre postulaty zgłaszane przez przedsiębiorców i podmioty promujące innowacyjność. Najdalej idące propozycje dotyczące m.in. szerszego otwarcia dostępu do piaskownic AI, ograniczenia odpowiedzialności uczestników czy ułatwienia przetwarzania danych osobowych nie zostały uwzględnione w projekcie AIA. Regulacja piaskownic AI stanowi kompromis pomiędzy ambitnymi koncepcjami mającymi znacznie ułatwić wprowadzanie na rynek rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji a zapewnieniem ochrony praw podstawowych.

Analiza treści przepisów projektu AIA skłania do stwierdzenia, że zasadniczy wpływ na rzeczywistą funkcję i efektywność piaskownic AI jako instrumentu wspierającego innowację w zakresie sztucznej inteligencji mogą wywierać akty wykonawcze określające zasady ustanawiania i prowadzenia piaskownic AI. Ponadto istotne znaczenie będzie mieć współpraca i koordynacja właściwych organów państw członkowskich oraz ich postawa wobec podmiotów biorących udział w piaskownicach AI.

Funkcjonowanie piaskownic AI stanowiących realne wsparcie dla przedsiębiorstw może przyczynić się do powstrzymania ich przed przeniesieniem swojej działalności poza UE, a także wywrzeć wpływ na trwającą rywalizację w rozwoju sztucznej inteligencji pomiędzy państwami UE, USA, Chinami czy Wielką Brytanią. Ponadto piaskownice AI mogą odegrać istotną rolę jako narzędzie służące promowaniu idei etycznej, godnej zaufania sztucznej inteligencji. Pozostaje mieć nadzieję, że zarówno organy UE, jak i państwa członkowskie dołożą niezbędnych starań, aby możliwie szybko ustanowić piaskownice AI, stworzyć warunki do ich efektywnego działania, a także zachęcić do uczestnictwa jak najliczniejszą grupę przedsiębiorstw tworzących innowacyjne systemy AI.

Regulatory sandbox as an instrument to foster innovation in artificial intelligence

The beginning of the third decade of the 21st century represents a period of rapid development and growth of artificial intelligence in many sectors of the economy. With the emergence of new products and services using artificial intelligence mechanisms, steps are being taken in the EU to establish a legal framework for its development, marketing and use. Entities implementing innovative solutions based on artificial intelligence will therefore be imperative to meet new regulatory requirements. They may pose a serious barrier to the development of modern technologies and the popularization of artificial intelligence, especially for small and medium enterprises. In order to mitigate this risk, including the reduction of the regulatory burden, EU bodies

and entrepreneurs are proposing the establishment of additional measures to support innovation, including, in particular, AI regulatory sandboxes. The purpose of the article is an attempt to evaluate the institution of AI regulatory sandboxes as an instrument to foster innovation in artificial intelligence. The main part of the article is the analysis of the provisions defining the principles of AI regulatory sandboxes included in the proposed Artificial Intelligence Act, taking into account the evolution of their content during the legislative process. **Keywords:** regulatory sandbox, artificial intelligence, artificial intelligence act, artificial intelligence system, innovation.

Keywords: regulatory sandbox, artificial intelligence, artificial intelligence act, artificial intelligence system, innovation.

Prawo nowych technologii

ksiegarnia.beck.pl

Zadzwoń: 81 46 13 300

E-mail: kontakt@beck.pl